

Ю. В. Васильєва, канд. с.-г. наук, доцент, С. В. Васильєв, аспірант
Державний біотехнологічний університет

ОСНОВНІ ХВОРОБИ ТА ШКІДНИКИ ПЕРСИКІВ І НЕКТАРИНІВ У ХАРКІВСЬКОМУ РАЙОНІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

За останні 20 рр. персики та нектарини стали популярними рослинами на присадибних та дачних ділянках. Зміна клімату у бік потепління та наявність різноманітних районованих сортів дали змогу вирощувати ці культури майже по всій території України. На ріст та врожайність дерев впливають різні фактори, серед яких чинне місце займають хвороби та шкідники.

Метою даної роботи було уточнення видового складу шкідливих організмів на персиках та нектаринах в Харківському районі, встановлення їх впливу на рослини.

Дослідження проводили у 2022–2024 рр. на персиках та нектаринах, що вирощувалися на присадибних ділянках у селищі Рогань Харківського району Харківської області. Дослідження проводили на сортах різних строків дозрівання – персики: Київський ранній (ранній), Білий лебідь (середньо-пізній); нектарини: Рубіновий 4 (ранній), Сузір'я (середній), Рубіновий 8 (пізній). Обліковували шкідників та хвороби за загальноприйнятими методиками.

В результаті досліджень було виявлено, що дослідні культури заселяються шкідливими організмами протягом вегетації, але більшість з них синхронізовані з фазами кормових рослин (табл. 1).

В результаті досліджень було виявлено три хвороби персиків та нектаринів: клястероспоріоз, моніліоз та кучерявість листя та три види шкідників: два види попелиць та смугасту міль (*Anarsia lineatella* Zeller, 1839).

Клястероспоріоз кісточкових – хронічна хвороба, яку викликає гриб *Clasterosporium carpophilum* (Lev.) Aderh. Збудник уражує усі надземні органи рослини. На листках проявляється у вигляді дрібних плям, уражена тканина яких з часом відмирає та випадає, утворюючи невеликі округлі дірочки. Плоди можуть вкриватися темними вдавненими плямами. Уражені даною хворобою гілки розтріскуються, при цьому виділяється камедь, а бруньки засихають.

Таблиця 1. Розвиток хвороб та шкідників на персиках та нектаринах відповідно фенофазам у с. Рогань Харківського району Харківської області, 2022–2024 рр.

Назва хвороби, шкідника	Фенофаза культури
Клястероспоріоз	розпускання бруньок, бутонізація
Клястероспоріоз Моніліоз	цвітіння, зав'язування плодів
Клястероспоріоз Кучерявість листя Попелиці	ріст пагонів, утворення листя
Клястероспоріоз Кучерявість листя Попелиці Смугаста міль	ріст плодів
Клястероспоріоз Моніліоз Попелиці Смугаста міль	достигання плодів
Клястероспоріоз Попелиці	ріст вегетативної маси
Клястероспоріоз	листопад

Ця хвороба проявлялася на деревах протягом усіх років досліджень та в залежності від проведення хімічних обробок мала різний розвиток. Слід зазначити, що на плодах дослідних сортів симптоми ураження не проявлялися.

Однією з найбільш шкідливих та хронічних хвороб кісточкових є моніліоз. Збудником є гриб *Monilia cinerea* Bonord. – *Monilia laxa* (Her). Проявляється хвороба у двох формах: під час цвітіння – зав'язування плодів – у формі моніліального опіку та під час наливу – дозрівання плодів – у формі плодової гнилі.

Навесні 2022–2023 рр. спостерігався активний розвиток моніліозу під час бутонізації – цвітіння персиків та нектаринів, внаслідок чого плоди не утворювалися (2022 р.) або їх було дуже мало (менше 20 плодів на одне дерево 6–8 річного віку). Навесні 2024 р.

моніліоз на деревах не проявлявся, але хвороба мала незначний розвиток під час досягання плодів.

Кучерявість листя, як і попередні хвороби, завдає великої шкоди рослинам персику та нектарину. Збудник – *Taphrina deformans* Tul. Хвороба проявляється у вигляді деформації, утворення вигнутих пухирів, скручуванні та зміні кольору молодих листків на рожевий, викликає передчасне засихання та осипання листя, пригнічує розвиток дерев. Може викликати деформацію плодів.

У 2022 р. через повну відсутність хімічних обробок на нектарині сорту Рубіновий 4 через моніліоз, кучерявість листя та клястероспоріоз було втрачено до 83 % листя, а також всохло дві третини гілок; на інших сортах нектарину та персику частка загиблих листків не перевищувала 16 %, а уражених хворобами листків досягала 72 %. Дослідні дерева пішли у зиму ослабленими, але тепла зима дозволила їм продовжити вегетацію у 2023 р. Вчасно проведені обприскування фунгіцидами та інсектицидами врятували ситуацію і вже у 2024 р. рослини заклали великий врожай (більше 350 плодів на одне дерево 8–9 річного віку), який зазнав впливу травневих заморозків. Слід зазначити, що більшість плодів у цьому році дозріли, але мали деформовану поверхню у вигляді штрихуватих поглиблень та пусті, розтріскані кісточки всередині плодів.

На персиках та нектаринах можуть жити такі види попелиць: смугаста персикова (*Brachycaudus prunicola* (Kaltenbach, 1843)), чорна персикова (*Brachycaudus persicae* Passerini, 1860), зелена персикова (*Myzus persicae* Sulzer, 1776), велика персикова (*Pterochloroides persicae* (Cholodkovsky, 1898)), сливова обпилена (*Hyalopterus pruni* (Geoffroy, 1762)) та інші. Слід зазначити, що під час досліджень траплялися два види попелиць, яких до виду не визначали. Шкода від цього фітофага проявлялася у пригніченні заселених пагонів та незначній деформації листків, а за сильного заселення персиків та нектаринів у 2022 р. на листках та пагонах утворювався темно-сірий наліт від сажистих грибів. Розселенню попелиць сприяли мурахи, які постійно мігрували по стовбурах та гілках дослідних дерев.

У 2024 р. було виявлено пошкодження верхівок молодих пагонів нектаринів та персиків на усіх сортах смугастою фруктовою міллю, внаслідок проникнення та живлення гусениць, у пагонах відбувалося в'янення та всихання верхівкових листків, а також розростання тканин і розтріскування гілочок з виділенням камеді. Також цей шкідник розвивався у плодах, частка яких не перевищувала 1 %. Серед усіх

сортів дослідних культур смугаста міль надавала перевагу раннім: нектарину Рубіновий 4 та персику Київський ранній.

Таким чином, протягом 2022–2024 рр. на сортах різного строку дозрівання персиків та нектаринів було виявлено три хвороби та три види шкідників. Слід зазначити, що за відсутності захисних заходів (2022 р.) шкода від хвороб була значно відчутніша, ніж від шкідників, а також встановлено, що навіть за системних хімічних обробок пестицидами протягом вегетації повністю вилікувати дерева від клястероспоріозу не вдалося.

УДК 632.951:633.15

Гапич Д. М.,¹ магістр

Державний біотехнологічний університет

ОСНОВНІ ШКІДНИКИ КУКУРУДЗИ ТА ЗАХИСТ ВІД НИХ

Серед усіх зернових культур, що вирощуються в Україні, кукурудза характеризується високим рівнем потенційної продуктивності, тому вона є однією з найважливіших культур на наших полях. За даними О. П. Ткачука та М. І. Бондаренко (2022) [1] посівні площі під кукурудзою постійно зростають і останніми роками становлять 4–5 млн. га. Однак, збільшення площ під цією культурою призводить до погіршення фітосанітарного стану посівів, а недбале господарювання, порушення сівозміни та агротехнічних прийомів обробітку ґрунту і збору врожаю призводить до накопичення шкідливих організмів, які не дають можливості одержувати прогнозований врожай [2].

На території України відомо майже 200 видів комах-фітофагів, здатних жититися кукурудзою, але серед них господарське значення мають близько 20 видів [3].

Метою роботи було уточнення видового складу основних шкідників кукурудзи та елементів хімічного захисту від них в умовах СТОВ «Обрій» Конотопського району Сумської області.

Дослідження проводили протягом вегетаційного періоду 2024 р. на посівах кукурудзи площею 5,0 га у СТОВ «Обрій» Конотопського району Сумської області. Для моніторингу шкідливих комах

¹ Науковий керівник – Ю. В. Васильєва, канд. с.-г. наук, доцент